

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

Халықаралық қатынастар факультеті
Факультет международных отношений
Қазіргі юдкытайды зерттеу орталығы
Центр исследования современного Китая

ҚЫТАЙ МЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІ ҚАТЫНАСТАРЫ: ТАРИХЫ МЕН БОЛАШАҒЫ

Тарих ғылымдарының докторы, профессор Н.МУҚАМЕТХАНҰЛЫНЫҢ
60 жылдық мерейтойына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференция материалдарының жинағы

14 мамыр 2014 ж.

ОТНОШЕНИЯ КИТАЯ СО СТРАНАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Сборник материалов международной научно-практической конференции,
посвященной 60-летию юбилею доктора исторических наук,
профессора НАБИЖАН МУКАМЕТХАНУЛЫ

14 мая 2014 г.

Алматы
«Қазақ университеті»
2014

Мемлекет пен экономиканың өзара қатынастарының марксистік моделінде мемлекеттің экономикалық қызметі өндіріс пен тұтынуды қоғамдық ұйымдастырудың тарихи формасының мазмұны ретінде қарастырылады және қоғамдық меншік экономикалық жүйедегі бірден-бір үстем сектор болып танылады. Бұл жүйенің негізі болып табылатын өндірістің құрал-жабдықтарына мемлекеттің меншік экономикалық процестерді бір орталықтан реттеу қажеттілігін ұйғарады. Аталған жүйенің артықшылығына, теория жүзінде болса да, ресурстарды тұрақты түрде бақылау және басқару арқылы толық жұмыспен қамтуға қол жеткізу жатады.

Маркстік моделдің басты белгілері:

- өндіріс құрал-жабдықтарына қоғамдық (мемлекеттік) меншік;
- өндіріс және тұтыну арасындағы экономикалық байланыстар, салалар, өңірлер арасындағы пропорциялардың жоспарлы болуы. Қоғамдық болмыс сфераларының барлығы жоспарға бағынады;
- өндірілген өнім бағалары бір орталықтан, қатаң түрде белгіленеді, сондықтан сұраныс пен ұсыныс жағдайлары есепке алынбайды;
- бәсеке экономикалық күрестің антогонистік формасы ретінде социалистік жарыспен алмастырылады, ал ол болса ешқандай материалдық ынталандыру көздері қарастырылмағандықтан формальді әрекет ретінде қала береді [5].

Мұндай жағдайларда мемлекет «түгел қамтитын» рөл атқарады. Ол, жоспар арқылы бұл экономикалық (және экономикалық емес те) үдерістерді реттеп отырады да рынокты жаншып, оның құралдарына тек қана формалды, тіпті жағымсыз сипат беруге ұмтылады. Ал, жоспар болса саяси мақсаттарға қызмет етуі тиіс. Сондықтан субъектілердің экономикалық талғауын реттеудің саяси механизмдері шаруашылық бастамашылдығын жасанды түрде алмастырады. Өмірдің өзі көрсеткеніндей мемлекет пен экономиканың өзара қатынастарын реттеудің марксистік моделі қолдану шектеулі ресурстарды тиімді бөлу және пайдалану ісінде толық қабілетсіздігін танытты.

1. А. Смит. Исследование о природе и причинах богатства народов. М., 1983.
2. Дж. М. Кейнс. Общая теория занятости, процента и денег. М., 2008.
3. А. Маршалл. Принципы политической экономии. М., 1984.
4. Экономическая теория. Под ред. А.И. Добрынина. СПб., 2009.
5. А. Б. Борисов. Большой экономический словарь. М., 2003.

М.К. Байгісіев, Ж.А. Оспанбаев

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті Алматы, Қазақстан

АДАМИ КАПИТАЛ ТЕОРИЯСЫНЫҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ

Адам капиталы тұжырымдамасы жүздеген жылдар бойы батыс экономикалық әдебиетінің даму жолын жүріп өтті. Дамудың әрбір сатысында сол кезеңде өмір сүрген экономикалық мектептерге тән көзқарастар жүйесі қалыптасты. Экономикалық ғылымдағы адам капиталы тұжырымдамасының қалыптасуы белгілі бір білімдер мен ғылыми көзқарастардың үдерісін көрсетеді. Бұл әр түрлі ғылыми мектептердің адамға және оның экономикадағы ролына байланысты жетістіктерін синтездеу эволюциясы болып табылады. Бүгінде бұл тұжырымдама заманауи көзқарастар шеңберінде дами бастады, атап айтқанда адам капиталына институционалдық көзқарас қоғамдағы экономикалық және әлеуметтік үдерістерді сәйкесінше сипаттап, адам теорияның одан әрі дамуына қарқын бере отырып, зерттеу шеңберін кеңейтіп, талдау әдістерін байыта түсті.

Адам капиталының заманауи теориясы классикалық саясиэкономия өкілдерінің еңбек теориясына бастау алады. Мәселен, У. Петти экономистер арасында бірінші болып, «адамның әрекет етуі» категориясын негіздеп, оны ұлттық байлықтың құрамдас бөлігі ретінде санауды ұсынды [1]. XVIII ғасырда А. Смит «...пайдалы еңбек өнімділігінің артуы ең алдымен жұмысшының қабілеттік өсіміне кейін ғана ол жұмыс істейтін машиналар мен құралдарды жақсартуға тәуелді» деп байлықтың шешуші рөліне жұмысшы мен оның қабілеті мен біліктілігі ғана ие екенін көрсетті [2]. Ол өмір мен басқа да еңбек құралдары, жер және құрылыспен қатар, негізгі капитал құрамына еңбекшінің тұрғындарының жинақталған және пайдалы қабілеттерін де жатқызды. А. Смит білім берудің маңызын бағалап, оны қоғамдық байлықты арттыруға әсер ететін фактор ретінде қарастырды. Д. Рикардо

Макашева К.Н., Каримсаков А.О. Еуропалық Одақтың ортақ сыртқы саясатындағы мағдарысы (Ливия тәжірибесі)	205
Деловарова Л.Ф. Шанхайской организации сотрудничества некоторые аспекты развития сотрудничества в сфере регулирования миграционных потоков в рамках	209
Абдыхалықов Қ.С. Тибет және Шыңжаң жеріндегі Қытай мен Үндістан арасындағы шекаралық мәселелер	210

ӘЛЕМДІК ЭКОНОМИКАНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Аубакирова А.А. Геополитическое и экономическое сотрудничество Казахстана и Китая	216
Изимов Р.Ю. Торгово-экономические аспекты сотрудничества Казахстана и Синьцзяна	219
Медуханова Л. А. Инвестиции Китая в несырьевой сектор экономики Казахстана: современные направления и перспективы	222
Омарова М.А. Орталық Азия елдерінің экономикасына бағытталған Қытай инвестициялары	226
Иембекова М.О. Шанхай ынтымақтастық ұйымы аясындағы Қытайдың экономикалық мүддесі	230
Чжан Юйянь Благоприятные условия сотрудничества Китая и Казахстана в строительстве Экономического пояса на Шелковом пути	233
Мұқаметханұлы Н., Рахымұлы А. Қытайдың Дүниежүзілік сауда ұйымындағы тәжірибесі	237
Елемесов Р.Е., Машымбай С.Н. Казахстан в Таможенном Союзе: противоречия и перспективы развития	243
Байгісіев М.К. Мемлекет пен рынок арақатысы туралы теориялар	245
Байгісіев М.К., Оспанбаев Ж.А. Адами капитал теориясының эволюциясы	248
Ондаш А. Қазақстан экономикасының индустриялық-инновациялық даму теориясы мен тәжірибесін талдау	251
Момынқұлов Ж.Б., Есбаева А.Х. Еуразия экономикалық одағына реалистік талдау	254

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

Аюпова З.К., Кусаинов Д.У. К истории становления таможенного дела как основы закрепления экономической политики казахстанско-китайских отношений	257
Самалдыков М.К. Антитеррористический потенциал ШОС	263
Айдарбаев С.Ж., Оңғаров Ә.А. Халықаралық шарт жасау үдерісінің басталуы	267
Тосымбекова М.С., Карабалаев К. Международно-правовые и национально-правовые основы ответственности за нарушение режима государственной границы Республики Казахстан	269
Машимбаева Г.А., Мухаметкалиева А.М. Правовые последствия предстоящего вступления Республики Казахстан во Всемирную Торговую Организацию для Таможенного союза	272
Айдарбаев С.Ж., Аширов С. Хельсинки үдерісі басталуының тарихи және саяси қырлары	275
Сайрамбаева Ж.Т., Момбаев С.Т. Еуропалық Одақтың білім беру қызметінің даму тарихы	278
Ергобек Ш.К., Алтаева К.Ж. Опыт применения правил по оценке ущерба природной среде в развитых странах: проблемы теории и практики	283
Ахатов У.А., Ондашұлы Е. Түркістан АССР-інің алғашқы конституциясының саяси және құқықтық ерекшеліктері	286
Жунисов Ж.С. Еуразиялық экономикалық қауымдастыққа мүше мемлекеттердің ұлттық мақсаттарын гармонизациялау	289
Даркенбаев А.И., Дауренбекова А. Бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы халықаралық құқықтың өзекті мәселелерінің негізгі қырлары	291
Машимбаева Г.А., Сагимұлы Н. Т. Правовой статус органов наднационального строительства: Европейская Комиссия и Евразийская Экономическая Комиссия	294
АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ	297